

ОСОБИСТІСНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ (постановка проблеми)

У статті розглядаються психологічний зміст і особистісні детермінанти екологічно орієнтованої життєдіяльності людини. Актуальність теми зумовлена об'єктивною тенденцією підвищення деструктивного впливу життєдіяльності сучасної людини на навколишнє середовище. Доводиться, що цій тенденції протистоїть здатність людини самовизначитися по відношенню до змісту своїх потреб, умов та засобів їх задоволення і зростання. Припускається, що чинником самовизначення може бути розвинена особистісна ідентичність як переживання своєї людиною своєї цілісності, самотності, аутентичності. Таке припущення базується на розгляді функцій ідентичності - захисної і організуючої (Е.Еріксон), які забезпечують незалежність людини від тиску зовнішніх обставин. Функції ідентичності можуть виявляти себе в актах персоналізації умов і об'єктів життєдіяльності та їх психологічного привласнення. Таким чином виникають внутрішні передумови екологізації життєдіяльності людини із розвинутою особистісною ідентичністю.

Ключові слова: *психологія життєдіяльності, об'єктивні та суб'єктивні чинники життєдіяльності, особистісна ідентичність.*

Поняття життєдіяльності людини в даний час активно наповнюється психологічним змістом у зв'язку з розробкою в психології «буттєвих» категорій, таких як людське життя, життєвий шлях, життєва криза і ін. Виділяються, принаймні, три підстави, які дозволяють відокремити це поняття від інших, які різнобічно описують зовнішню активність людини. По-перше, життєдіяльність має стійкі, повторювані в просторі і часі, цикли; по-друге, її метою є не стільки створення певного матеріального або ідеального продукту, скільки життєзабезпечення, відносно безпосереднє задоволення постійно відновлюваних потреб людини - фізичних, соціальних, духовних; нарешті, життєдіяльність нерозривно пов'язана із середовищем життя. Вона перетворює середовищні обставини та умови в життєвий шлях (в реальні і ідеальні події і ситуації життя, що розгортаються в часі) [5].

У біологічних науках, для яких поняття життєдіяльності є вихідним, вона вивчається як механізм, що забезпечує рівновагу організмів з довкіллям. Тут наголошується на екологічності

життєдіяльності, оскільки вона не тільки бере ресурси з середовища, але і повертає їх, більш-менш пропорційно взятому. Принципово змінюється екологічне значення життєдіяльності, коли мова йде про людину, повсякденна активність якої все більше виступає фактором погіршення стану довкілля. Ця активність вимагає значної кількості природних ресурсів і повертає у довкілля відходи, які природа далеко не завжди в змозі утилізувати. Дуже важливо в таких умовах стає позиція самої людини як суб'єкта життєдіяльності, зміст її внутрішньої активності в процесі життя в межах тих умов, які створюються об'єктивними його обставинами.

Мета дослідження полягає у встановленні психологічного змісту та особистісних чинників екологічно-орієнтованої життєдіяльності людини, яка забезпечує задоволення людиною своїх потреб за умови збереження навколишнього середовища для потреб всього природного співтовариства.

Здійснення людської життєдіяльності визначається низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників. Об'єктивні чинники в цілому виступають як матеріальні і соціальні обставини та умови життєдіяльності. Життєдіяльність неможлива без матеріальних, природних ресурсів, вони є її необхідною умовою. Людині потрібно їсти, пити, захищати себе від несприятливих умов існування, тощо. Однак способи і форми «включення» природних, матеріальних ресурсів в життєдіяльність людини визначаються суспільно-історично, залежать від рівня розвитку суспільства, його виробничих сил та відносин. Як показав О.М.Леонтьєв, сам по собі філогенетичний розвиток людської свідомості, який потребував ідеального відділення предмету потреби від низки проміжних цілей та завдань по оволодінню ним, був зумовлений соціальним розподілом функцій між членами первісної спільноти.

З розвитком суспільства та його виробничих сил предмети задоволення потреб, знаряддя їх виготовлення набували культурного змісту, здійснюючи при цьому зворотний вплив на зміст та розвиток самих потреб. Завдяки цьому змістовно розширювалося саме поняття людської життєдіяльності. В далекому минулому залишилися ті часи, коли життя людини зводилося до її біологічного існування. Ми часто говоримо про соціальне, духовне життя особистості. Об'єктивні умови існування сучасної людини мають потужний культурно-історичний потенціал для забезпечення людської життєдіяльності в усій її багатогранності і повноті. Однак реалізація цього потенціалу, те наскільки людина зможе використати досягнення сучасної цивілізації для гармонійного існування та розвитку залежить від суб'єктивних чинників її життєдіяльності.

Для розгляду системи цих чинників звернемося до аналізу психологічної структури життєдіяльності. Психологічними складо-

вими життєдіяльності, якщо трактувати її в рамках теорії діяльності О. М. Леонтєва, є потреби, мотиви, цілі, умови їх досягнення, яким відповідають окремі діяльності, дії, операції. Специфіка повсякденної життєдіяльності людини, у порівнянні з життєдіяльністю тварин, полягає в тому, що всі її складові «одягнені» в соціально-культурні форми. Структурна динаміка життєдіяльності, різні трансформації її компонентів - (мотивів, цілей, умов) і їх зовнішніх проявів (діяльностей, дій, операцій) також обумовлена соціально-історично. Оскільки культурні засоби і знаряддя, що опосередковують задоволення людських потреб, стають в історичному процесі все більш різноманітними в своїх функціональних, інтелектуальних, естетичних характеристиках, виникає все більше можливостей «зсуву» мотиву на проміжні цілі, мотивації життєдіяльності безпосередньо цими засобами і знаряддями.

На структурну динаміку життєдіяльності (на те у якому напрямку і з якою швидкістю будуть відбуватися внутрішні зміни та співвідношення складових життєдіяльності) безумовно впливають об'єктивні суспільно-економічні процеси. В умовах ринкової економіки з її механізмами конкуренції, боротьби за масового споживача предмети задоволення потреб найчастіше мають додаткове призначення засобів формування нових, уніфікованих потреб значних груп людей. Зростає сфера предметів вжитку, які користуються масовим попитом по при загрозу здоров'ю, а іноді й взагалі біологічній доцільності.

Сучасне інформаційне середовище виступає інструментом формування масової орієнтації на споживання завдяки потужному впливу ЗМІ на свідомість з метою насадження певного набору соціокультурних цінностей та пріоритетів, формування споживацької картини світу. В результаті виникає розгалужена система соціально-психологічних чинників життєдіяльності, яка включає типові, стереотипні уявлення про «гідний» спосіб життя та типовий набір засобів його досягнення. Втілення таких уявлень в практику повсякденного життя є чинником накопичення все нових екологічних протиріч.

Важливо підкреслити, що розвинене технологічне суспільство несе в собі не тільки обмеження, але й величезний позитивний потенціал для формування екологічно-орієнтованої життєдіяльності людини. Сучасна людина отримала незалежність від традиційного, усталеного укладу існування, характерного для минулих століть. Завдяки матеріальній свободі, якій освіті вона має можливість самостійно проектувати своє життя, самовизначатися щодо його змісту, до того, що їй особисто важливо у ньому. «Сучасна людина може все більш активно включатися в сукупність причин і наслідків свого життя вже не тільки як залежна від зовнішніх обставин, але

й як активно їх перетворюючи, більше того, як формуючи в певних межах позицію і лінію свого життя» [1, с. 16].

Який внутрішній особистісний зміст, зумовлює здатність самовизначатися по відношенню до потужного тиску суспільства споживання, обирати з потенціального спектру об'єктивних умов та обставин своєї життєдіяльності саме ті, які зберігають та розвивають людське в людині, забезпечуючи тим самим екологічне благополуччя всього природного співтовариства.

На наш погляд, серед суб'єктивних чинників екологічно-орієнтованої життєдіяльності особливої уваги заслуговує вивчення самовідомості особистості, зокрема, аналіз під «екологічним» кутом зору феномену особистісної ідентичності в аспектах переживання людиною своєї неповторності, цілісності та самототожності. Таке припущення ґрунтується, зокрема, на теоретичних засадах гуманістичної психології. Абрахам Маслоу, розглядаючи соціальні витоки формування ідентичності як самості людини, стверджує, що самість базується на глибинному відчутті того, що людина має право просто бути на цьому світі, має право на любов і повагу без усяких «якщо-умов». Таке відчуття закладається в дитинстві, коли дитину приймають цілісно, безумовно люблять і вводять вимоги до неї таким чином, що зберігається її відчуття «мене люблять, я потрібний». Як зазначає А.Маслоу, «самість виникає, якщо задоволені основні потреби у збереженні життя, в безпеці, в любові, у повазі. Тоді людині ні від чого не потрібно захищатися, нічого вимолювати і доводити. Вона витрачає енергію не на захист, а на справді людську життєдіяльність - здоров'я, любов, добрі справи, творчість» [6, с. 26].

Погляди одного з фундаторів гуманістичної психології дають підстави для висунення припущення про те, що життєдіяльність людини з розвиненою особистісною ідентичністю є по своїй суті екологічною, вона не потребує надмірних витрат енергії та ресурсів на задоволення примхливих бажань, пов'язаних чи-то з марнославством, чи-то з пересиченістю життям, чи-то з хибним розумінням його сенсу. Технології ескалації потреб, які формує суспільство споживання, не залишають відчутного сліду у свідомості такої людини.

Поширення терміну «ідентичність» та визначення наукового змісту цього поняття пов'язують з ім'ям Е.Еріксона, який вважав, що бути ідентичним – означає відчувати себе і своє буття незалежним від зовнішніх обставин, оскільки «тут ми не думаємо ані про те, що будемо робити, ані про те, що прагнули б робити, ані про те, що повинні» [10, с. 12]. Відповідно, Еріксон виділяє функції ідентичності, які забезпечують відчуття незалежності. Такими функціями є адаптивна, яка оберігає цілісність та індивідуальність досвіду людини та організаційна, яка забезпечує організацію життєвого досвіду в індивідуальне «Я».

По при важливість вивчення цього питання, систематичної розробки воно не отримало. Залишається, наприклад, невідомим, яким чином впливає переживання людиною своєї ідентичності на сприймання, осмислення, внутрішнє та зовнішнє перетворення (в процесах життєдіяльності) умов та обставин свого життя, за якими критеріями можна стверджувати, що така життєдіяльність є екологічно-орієнтованою, такою, що не несе шкоди довіклію тощо.

Аналіз та систематизація досліджень самосвідомості особистості, присвячених процесам та механізмам зв'язку між уявленнями особистості про свою індивідуальність, цілісність, самототожність та логікою її життєвої активності, дозволяє виділити принаймні два аспекти, у яких можуть розкриватися взаємозв'язки між перебігом, проявами, розвитком особистісної ідентичності людини та організацією нею своєї життєдіяльності. Сутність першого аспекту полягає в тому, що для підтримання, розвитку, захисту своєї особистісної ідентичності суб'єкт прикладає зусилля по перетворенню та впорядкуванню певним чином середовища своєї життєдіяльності та його окремих компонентів. Сутність другого ми вбачаємо в тому, що в процесах життєдіяльності довіклія саме по собі може входити в певному сенсі в зміст ідентичності особистості ставати елементом її уявлень про себе. Розгляд цих аспектів необхідний для розуміння того, чи може впливати і яким чином розвинена особистісна ідентичність людини на становлення екологічної орієнтації її життєдіяльності.

Розглядаючи перший аспект, ми відштовхуємося від численних онтогенетичних досліджень, у яких вивчається активність людини, спрямована на підтримку «Я» особистості. З її допомогою «Я» намагається заявити про своє існування, про свою відмінність від інших, свою неповторність та цілісність. Така активність вивчена в онтогенетичному аспекті, наприклад, в зв'язку з кризою трьох років, тлумаченням дитячого негативізму як індикатору росту дитячої самосвідомості. Дитина експериментує із своїм «Я» для того, щоб впевнитися у своїх можливостях впливати на світ, з'ясувати межі цих своїх можливостей, позначити свою відокремленість та відмінність від інших. В цих процесах її «Я» стає більш визначеним та цілісним. Відзначається, що виникнення самодетермінації пов'язане із тією стадією розвитку, на якій, за виразом Л.І.Божович «відбувається перехід дитини від істоти, яка вже стала суб'єктом (тобто, яка зробила перший крок на шляху формування особистості), до істоти, що усвідомила себе суб'єктом [2, с. 49]. Е.Еріксон, досліджуючи онтогенетичний розвиток ідентичності, виділив як її первинні компоненти - почуття автономії та почуття ініціативи [10, с. 12].

В загальному вигляді питання активності людини у творенні та підтримці свого «Я» висвітлює Л.Я.Дорфман, розробляючи в

психологічному плані поняття людського інобуття та концепцію метаіндивідуального світу. Людське інобуття є формою існування людини, коли вона залишає якісь сліди, відбитки в інших людях, предметах, речах, творах мистецтва й т.п. «Тут наголошується на існуванні людини в інших, ніж вона сама, носіях завдяки трансляції нею якихось важливих для себе якостей, згустків її життя в навколишній світ, на його суб'єкти й об'єкти» [4, с. 3]. Однією з форм інобуття є втілення. «У процесах втілення відбуваються акти трансценденції, у них людина відтворює, розширює, продовжує себе. Вона прагне змінити світ людей і речей, зберігаючи себе в незмінності» [4, с. 5].

Втілення може виступати у формі особистісних внесків, ідентифікації, переносу та нарцисизму, відкритих в психоаналізі. Об'єкти можуть виконувати стосовно індивідуальності функції обслуговування, підтримки, доповнення, захисту, засобів розвитку й т.п. «Процеси втілення спрямовані на «створити, мати, щоб бути в іншому собою», тобто на зміни й на оволодіння об'єктом заради власного збереження» [4, с. 6].

На нашу думку, загальне людське прагнення до самовираження набуває певних особливостей у людей із розвинутою особистісною ідентичністю. Це не просто прагнення заявити про своє існування, чи-то прагнення до вираження окремих своїх якостей, це прагнення втілити у світі свою індивідуальність у її цілісності та неповторності. Про можливість такої форми втілення пише В.А.Петровський, виділяючи потребу в персоналізації, зокрема, продуктів власної праці. Вона проявляє себе не тільки в тому, щоб «бути особистістю» через взаємодію з іншими людьми, а і в тому, щоб «бути особистістю» через створені і перетворені предмети. «Так людина більш ніж витраченим часом дорожить вкладеним в діяльність ставленням до неї, виявленням в ній своїх особистісних якостей» [9, с. 54]. Т.М.Буякас зазначає «Потрібно, щоб людина побачила себе в тому малому (речі чи справі), яке вона в даний момент робить. Іншими словами, професійна діяльність буде успішною тільки тоді, коли набуде особистісного відгінку, тобто властивість відображати та втілювати через себе особистість» [3, с. 59].

Прагнення людини із розвинутою ідентичністю втілити свою неповторну особистість може накладати свій відбиток на все, що вона робить. Навіть у стандартне типове, бідне за своїм змістом середовище вона буде намагатися внести чи виділити в ньому ознаки, які зроблять його більш індивідуалізованим, «оскільки вона втілюється в світ, проектує себе у нього, перетворює його, щоб залишитися собою» [4, с. 6].

Узагальнення наведеного матеріалу дає підстави вважати, що у людини з розвинутою особистісною ідентичністю існує потреба та

внутрішній потенціал для придання особистісного, індивідуального відтінку всьому, що вона робить, Цій потребі відповідає, по-перше, специфічна, окрема активність по закарбуванню себе як неповторної, самототожної істоти в оточуючому світі, в створених чи перетворених для цього об'єктах; по-друге, характерні, своєрідні способи, прийоми виконання життєдіяльності, мотивованої іншими чинниками.

Однак, навіть якщо феноменально така активність може буде виявленою, залишається питання чи є вона екологічно доцільною, такою що принаймні не шкодить довкіллю? Вочевидь, активність, яка реалізує потребу у самовираженні, підтримці «Я» далеко не завжди є екологічно-орієнтованою. К.А.Абульханова, досліджуючи процеси самовираження, відзначає, що особливої інтенсивності вони набувають у підлітковому віці, коли вперше формується Я-концепція особистості, яка перевіряється, корегується, розвивається завдяки вираженню себе в діяльності, вчинках, спілкуванні. Зовнішньо апробуючи себе на «мужність», «силу», «розумність» чи «наполегливість» і отримуючи підтвердження своїх уявлень про себе, підліток стає більш впевненим у собі. Однак, як відомо, велика психологічна проблема полягає в тому, що не всі «зворотні зв'язки» є позитивними. В процесі розширення зв'язків підростаючої людини із світом, її прагнення до самовираження може збагачуватися, набувати соціально-цінних форм, може залишатися в інфантильному стані, проявляючись по відношенню до людей та предметів, що не чинять опір, а може взагалі згасати. «Зрілою формою самовираження стає той етап, на якому прояв себе перетворюється в дійсну потребу адекватного та сутнісного вираження свого «Я» [1, с. 98].

Можна навести численні життєві факти, дані психологічних досліджень, зокрема, в галузі психології середовища, які пояснюють саме потребою у самовираженні неекологічну поведінку підлітків на територіях загального користування, наприклад, у місті. Саме тут, в умовах відсутності зовнішнього контролю, підлітки «закарбовують» себе різними способами, починаючи від графіті (які іноді мають самостійну художню цінність), і закінчуючи підпалом смітников та кнопок у ліфтах.

В цілому теоретичний розгляд проблеми психологічного змісту та особистісних чинників екологічно-орієнтованої життєдіяльності людини дозволяє сформулювати завдання для подальшого дослідження – виявити чи існують і яким чином проявляють себе такі особливості «втілення» особистості з розвиненою ідентичністю у своєму життєвому середовищі, які зумовлюють екологічну орієнтацію її життєдіяльності.

Другий можливий еколого-психологічний аспект дослідження особистісної ідентичності, тісно пов'язаний з розглянутим вище,

полягає в тому, що життєве середовище саме по собі може входити в певному сенсі в зміст особистісної ідентичності, ставати елементом уявлень особистості про себе і на цій підставі охоронятися та розвиватися.

Можливість «розширення» особистості за рахунок включення в уявлення про себе тих чи інших об'єктів та явищ зовнішнього світу розглядав У.Джемс. Як відомо, до складу так званої «емпіричної особистості» він вводив ті об'єкти, які підкріплюють уявлення та почуття своєї значущості, багатства, приналежності до певної групи, тобто є в очах соціуму критеріями пристосованості до нього. Найбільш важливими об'єктами ідентифікації виступають одяг, речі, помешкання, маєток людини, її автомобіль та рахунок у банку. Саме по відношенню до них виникають специфічні емоційні реакції (ними пишаються, страждають, коли вони руйнуються). Вони викликають також відповідну поведінку: впорядковуються, доглядаються, захищаються, тому що завдяки цим діям особистість підтверджує свій високий статус. Якщо такі об'єкти підкріплюють соціально важливі уявлення про себе, вони психологічно привласнюються людиною, переживаються нею як «моє», частина мене, чи взагалі як «Я».

У своїй теорії особистості У.Джемс вперше виділив та описав феномен психологічного привласнення. Результати поки що нечисленних досліджень у вітчизняній психології свідчать, що привласнення зумовлюється не тільки цінністю предметів для переживання значущості «Я», а й в цілому для життєдіяльності людини. А.А.Налчаджян виділяє як структурний компонент особистості деякі елементи її матеріального оточення. Вони входять в структуру особистості в тому сенсі, «що на них проєктовані установки та якості особистості, якщо вони є посилювачами органів чи пов'язані з різними її ідентифікаціями (наприклад, коли предмет є подарунком коханої жінки), інтродекціями (коли властивості предмету ... в якійсь мірі приписуються і власній особистості). В цілому це такі елементи, без яких життєдіяльність не можлива чи збіднюється» [7, с. 198].

Всі ці елементи, за Налчаджяном, об'єднуються під назвою «Моє». Ю.М. Орлов відзначає, що усвідомлення людиною себе (як суб'єкта, активної, автономної істоти) спочатку завжди виникає в результаті ототожнення себе з тим, що, за думкою людини, безпосередньо відноситься до неї (оцінки продукту як втілення своїх якостей). Це не тільки моє тіло, але й близькі люди, предмети, які належать мені, тобто все те, що впливає на людину, на що впливає вона сама, і до змін чого вона є чутливою [8, с. 16].

Виникає питання чи зумовлюють процеси психологічного привласнення особистістю с розвиненою ідентичністю об'єктів та умов своєї життєдіяльності екологічну орієнтацію такої життєдіяльності? Як вже зазначалося, цінність тих чи інших фрагментів середови-

ща (будинку, машини, коштовностей) для підтвердження уявлень особистості про себе як таку що відповідає соціальним вимогам та стандартам, або як про впливову, забезпечену, значущу є недостатньою умовою для фіксації установки на турботу про них. Змінюється мода, стандарти чи обставини життя і людина відчужується від старого світу, відкидає його як непотрібний мотлох. Саме психологічні закони виникнення таких тимчасових ідентифікацій лежать в основі технологій формування попиту та формування нових масових потреб. Таким чином далеко не завжди процеси психологічного привласнення слугують екологізації життєдіяльності людини.

Таким чином, потребує особливого вивчення питання про те, які мотиваційні чинники та внутрішні механізми зумовлюють психологічне привласнення чи відчуження життєвого середовища в умовах розвиненої особистісної ідентичності і чи є це внутрішньою основою для екологізації життєдіяльності?

В цілому проведений теоретичний аналіз психологічного змісту та особистісних чинників екологічно-орієнтованої життєдіяльності людини дозволяє зробити наступні висновки.

На відміну від екологічної життєдіяльності представників природного співтовариства, людська життєдіяльність стає все більш загрозливим фактором руйнації довкілля. Вона потребує все більшої кількості природних ресурсів та повертає у природу все більше відходів, які довкілля не в змозі утилізувати. **Об'єктивно можливість становлення людської життєдіяльності як неекологічної закладена у способах та формах «включення» у її процеси природних ресурсів.** Такі способи і форми з розвитком суспільства стають все більш соціально, культурно, технологічно складними та різноманітними і в результаті забезпечують безмежні перспективи ескалації людських потреб. Однак чи реалізується можливість становлення життєдіяльності конкретної людини як неекологічної залежить від цілої низки суб'єктивних чинників, починаючи від «тиску» на масову свідомість маніпулятивних технологій суспільства споживання і закінчуючи здатністю самої людини свідомо визначатися щодо них.

Ми висуваємо припущення про те, що чинником самовизначення людини щодо умов свого життя в напрямку екологізації життєдіяльності виступає розвинена особистісна ідентичність. Вона проявляє себе у взаємодії із навколишнім світом як переживання людиною своєї унікальності, цілісності та самототожності. На теоретичному рівні це припущення обґрунтоване виділенням відповідних функцій самосвідомості у життєдіяльності – функції вираження «Я» у світі та функції психологічного привласнення його певних явищ та об'єктів. Чи слугують ці функції самосвідомості меті екологізації життєдіяльності в умовах високого розвитку ідентичності особистості є предметом наступного етапу дослідження.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. – М.: Мысль, 1991. – 300с.
2. Божович Л.И. Психологические закономерности формирования личности в онтогенезе / Божович Л.И. // Вопросы психологии. – 1976 – № 6. – С.45-53 .
3. Буякас Т.М. О проблемах становления чувства самоидентичности у студентов-психологов / Буякас Т.М. // Вестник Московского университета. – 2000. – №1. – Серия 14. – С. 56-63.
4. Дорфман Л. Я. Воплощения и превращения как формы взаимодействия индивидуальности с миром /Дорфман Л.Я. – //http://wwwpsychology.ru/library/00075 shtml.
5. Карпинский К.В. Психология жизненного пути личности / Карпинский К.В. . – Гродно, 2002. – 167 с.
6. Маслоу А. Психология бытия / А.Маслоу. – М., К., 1997. – 304 с.
7. Налчаджян А.А. Социально-психологическая адаптация. Ереван, 1988. – 263 с.
8. Орлов Ю. М. Восхождение к индивидуальности. – М.,1991. – 287 с.
9. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъектности / Петровский В.А. – Ростов-на-Дону, 1996. – 512 с.
10. Эриксон Э. Детство и общество / Эриксон Э. – СПб, 1996. – 592 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Abulkhanova-Slavskaia K.A. Stratehiya zhyzny / Abulkhanova-Slavskaia K.A. – М.: Мысл, 1991. – 300с.
2. Bozhovych L.Y. Psykholohycheskye zakonomernosty formirovaniya lychnosty v ontogeneze / Bozhovych L.Y. // Voprosy psykholohyy. – 1976 – № 6. – S.45-53 .
3. Buiakas T.M. O problemakh stanovleniya chuvstva samoydentychnosti u studentov-psykholohov /Buiakas T.M. //VestnykMoskovskoho unyversyteta. – 2000. – №1. – Seryia 14. – S. 56-63.
4. Dorfman L. Ia. Voploshcheniya uprevrashcheniya kak formy vzaymodeistviya yndyvudualnosti s myrom /Dorfman L.Ia. – //http://wwwpsychology.ru/library/00075 shtml.
5. Karpynskiy K.V. Psykholohyia zhyznennoho puty lychnosty / Karpynskiy K.V. . – Hrodno, 2002. – 167 s.
6. Maslou A. Psykholohyia bytyia / A.Maslou. – М., К., 1997. – 304 s.
7. Nalchadzhian A.A. Sotsyalno-psykholohycheskaia adaptatsiya. Erevan, 1988. – 263 s.
8. Orlov Iu. M. Voskhozhdenye k yndyvudualnosti. – М.,1991. – 287 s.
9. Petrovskiy V.A. Lychnost v psykholohyy: paradyhma subyektynosty / Petrovskiy V.A. – Rostov-na-Donu, 1996. – 512 s

Рудомина-Дусятская Е.В. Личностная идентичность как фактор экологизации жизнедеятельности человека (постановка проблемы)

В статье рассматривается психологическое содержание и личностные детерминанты экологически ориентированной жизнедеятельности человека. Актуальность темы обусловлена объективной тенденцией повышения

деструктивного влияния жизнедеятельности современного человека на окружающую среду. Доказывается, что этой тенденции противостоит способность человека самоопределяться по отношению к содержанию своих потребностей, способам их удовлетворения и возрастания. Предполагается, что фактором самоопределения может выступать личностная идентичность как переживание своей целостности, самобытности, подлинности. Такое предположение основано на рассмотрении функций идентичности - защитной и организующей (Э.Эриксон), которые обеспечивают независимость человека от давления внешних обстоятельств. Функции идентичности могут проявляться в актах персонализации условий и объектов жизнедеятельности и их психологического присвоения. Таким образом возникают внутренние предпосылки экологизации жизнедеятельности человека с развитой личностной идентичностью.

Ключевые слова: *психология жизнедеятельности, объективные и субъективные факторы жизнедеятельности, личностная идентичность*

Rudomino-Dusiatska O.V. The personal identity as a factor in the ecologization of human life activities (formulation of the problem)

The article deals with the psychological content and personal factors of ecological vital activity of the human. Such vital activity provides the balance between the satisfaction of human needs and preservation of the environment. Relevance of the topic caused by the intensification of the destructive effect of modern human vital activity on the environment. The destructive impact is determined by increasing a variety of ways «including» natural resources in the vital activity processes. These methods are not only methods of vital activity. They acquire an independent social, cultural, technological importance, thus opening up the possibility of unlimited growth of human needs. However, the emergence of life as a non-ecological can resist the human ability to recognize their needs, conditions of their satisfaction and growth. A hypothetical factor of such awareness can be personal identity - the experience of a person of his integrity, identity, authenticity. This assumption is based on the consideration of the identity of functions - protective and organizing (E. Erikson), which ensure the independence of human from the pressure of external circumstances. Identity functions can be manifested in acts of personalization of conditions and objects of the vital activity in the actions of their psychological assignment and protection. Therefore, there are internal prerequisites of greening of the human vital activity with the development of personal identity.

Keywords: *psychology of the vital activity, objective and subjective factors of the vital activity, personal identity.*